

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Львів, 21 травня 2021 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 18 травня 2021 року, протокол № 6.

Рецензенти:

Ковальчук Зоряна Ярославівна – доктор психологічних наук, професор;
Повстин Оксана Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент.

Особистість в екстремальних умовах : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (21 травня 2021 р., м. Львів).
Львів, 2021. 216 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.**;
доктор педагогічних наук, професор **Козяр М. М.**;
доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);
кандидат педагогічних наук, доцент **Цюприк А. Я.**;
кандидат психологічних наук **Стельмах О. В.**;
Кандидат психологічних наук **Вавринів О. С.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в екстремальних умовах, психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності, сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах, міждисциплінарні гуманітарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

<i>Руслана ПОДОЛЬНА,</i> науковий керівник – <i>Олена ЗОЛОТЬКО</i>	
Шляхи подолання явища торгівлі людьми в Україні	41
<i>Станіслав ПОНОМАРЕНКО,</i> науковий керівник – <i>Світлана СОВГІРА</i>	
Ризик як необхідний елемент професійної діяльності рятувальників	43
<i>Тетяна ПУРАС,</i> науковий керівник – <i>Олена ЗОЛОТЬКО</i>	
Особистість і проблема насильства в Україні	47
<i>Вікторія РОМАШЕНКО, Роман ЯКОВЛЕВ</i>	
Психічна стійкість працівника поліції як основа готовності до службової діяльності в екстремальних ситуаціях	51
<i>Володимир СЛОБОДЯНИК, Роксолана СІРКО,</i> <i>Юлія ШЕВЕЛЄВА</i>	
Теоретичний аналіз наукового поняття самозберезувальна поведінка майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій	54
<i>Каріна ЧМІЛЬ, Оксана СТЕЛЬМАХ</i>	
Соціально-психологічні передумови формування віктимної поведінки у жінок	57
<i>Роман ЯРЕМКО</i>	
Емпіричне дослідження мотивації вибору професії майбутніми рятувальниками	61

Розділ 2

Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності

<i>Ілля БЄЛІКОВ,</i> науковий керівник – <i>Василь ЯГУПОВ</i>	
Компоненти організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України	63
<i>Вікторія БОДНАРЧУК,</i> науковий керівник – <i>Лариса РУДЕНКО</i>	
До проблеми формування професійно і соціально важливих якостей майбутніх фахівців цивільного захисту	67

Таким чином, з'ясовано з урахуванням вимог системного, контекстного, компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів структуру організаційної компетентності фахівців фізичної культури та спорту – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, управлінський, менеджерський, контрольно-корегувальний і рефлексивно-оцінний чи суб'єктний компоненти.

УДК 378.147

*Вікторія БОДНАРЧУК,
науковий керівник – Лариса РУДЕНКО, м. Львів*

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО І СОЦІАЛЬНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Фахівця будь-якої сфери оцінюють не лише за професійними навичками, обізнаністю у конкретній галузі та компетентностями, які він застосовує на практиці, чільне місце для стейкхолдера чи роботодавця мають і професійно та соціально важливі якості особистості.

Симбіоз морально-етичних, індивідуально-психологічних та професійних якостей особистості визначає не лише ступінь професіоналізму індивіда, а й те, як відбуватиметься комунікація з колегами, від цього і залежить рівень продуктивності всієї команди і кожного зокрема. До особистісно-етичних або ж соціальних якостей відносять почуття обов'язку та громадянської відповідальності, гуманізм, щиросердя, уважність, доброзичливість, свідоме ставлення до праці й дисциплінованість, вимогливість, принциповість, скромність, товариськість, об'єктивність, самокритичність, високу моральну культуру, артистизм, загальну ерудицію, терпеливість і наполегливість, тобто все те, чим можна охарактеризувати свідому, соціальну особистість. Е. Зеєр [1] виділив низку професійних якостей, необхідних будь-якому компетентному фахівцю: спостережливість, образну, рухову й інші види пам'яті, технічне мислення, просторову уяву, уважність, емоційну стійкість, рішучість, витривалість, наполегливість, цілеспрямованість, дисциплінованість, самоконтроль та ін.

В. Шадриков [3] надає два тлумачення професійних якостей. По-перше, під професійними якостями він розуміє «індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності й на успішність освоєння цієї діяльності». До таких належать здібності, однак,

на думку дослідника, вони не вичерпують всього обсягу професійних якостей. По-друге, В. Шадриков вважає, що система професійних якостей – це внутрішні умови, через які переломлюються зовнішні дії та вимоги до діяльності. Отже, розвиток професійних якостей та їх систем є ключовим моментом психологічної системи діяльності.

Стосовно професії рятувальників, специфіка їхньої роботи передбачає виконання службових обов'язків в екстремальних умовах, які характеризуються раптовістю виникнення, непередбачуваністю та непрогнозованістю розвитку, ризиконебезпечністю. Для ефективних дій у цих умовах фахівці цивільного захисту мають бути здатними мобілізувати внутрішні ресурси, щоб успішно протистояти впливу різноманітних стресогенних чинників, зберігаючи при цьому високу працездатність, адекватну та своєчасну реакцію на раптові зміни в небезпечних обставинах, вміння швидко приймати рішення за дефіциту інформації та часу, а також долати наслідки впливу фізичних і психоемоційних навантажень [4].

Зважаючи на викладене, можна стверджувати, що фахівці цивільного захисту (зокрема рятувальники) мають володіти сукупністю особистісних та професійних якостей, які будуть не лише всебічно сприяти ефективній повсякденній роботі в особливих умовах, а й допомагати мобільному відновленню та повноцінному здоровому відпочинку.

Усі вище зазначені якості майбутні фахівці цивільного захисту набувають упродовж навчання у закладах вищої освіти. Ці осередки педагогічного впливу мають свою специфіку та дещо відрізняються від інших ЗВО. Так, у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, формування особистісних та професійних якостей у здобувачів вищої освіти відбувається не лише через взаємодію з викладачами як суб'єктами педагогічного впливу, моделювання, тобто відтворення в освітньому процесі умов майбутньої професійної діяльності фахівців (наприклад, виїзди на реальні пожежі, надання психологічної допомоги постраждалим під час надзвичайних ситуацій), а ще й у курсантських взводах та в позааудиторний час. Якщо у першому випадку взаємодії (курсант – викладач) суб'єкт сприяє пошуку власного «Я» курсанта (об'єкт педагогічного впливу), стимулює до активної участі в житті університету та колективу зокрема, готує до специфіки роботи у підрозділах ДСНС, допомагає у формуванні чіткої громадської позиції та ціннісних орієнтирів, то протягом решти часу особистість віддана сама собі, тут на неї впливає колектив та те дозвілля, якому надає перевагу об'єкт.

Саме тоді важливо, на якому рівні організована культурно-просвітницька, виховна та спортивна діяльність, адже ці складові освітнього процесу в поєднанні із традиційним педагогічним впливом творять людину як особистість та професіонала своєї справи.

У контексті викладеного доцільно увиразнити важливість та актуалізувати вплив на формування соціальних та професійно важливих якостей через вплив мистецької освіти. Зокрема вважаємо, що соціально та професійно важливі якості майбутніх фахівців цивільного захисту потрібно формувати й розвивати за допомогою їх активного залучення до Студії акторської майстерності.

Саме цей осередок мистецької освіти (або подібні до нього) доповнюють та кристалізують освітньо-педагогічний вплив на молодь у цілісне психолого-педагогічне, соціально-патріотичне виховання.

Академік І. Зязюн вважав: «особистість стверджує себе не лише через адаптацію до предметно-професійного і соціального середовища, а через подолання цього середовища, його творче переосмислення, перетворення, створює принципово нові діяльності і технології. Суспільству необхідна не просто людська індивідуальність, а творча особистість, яка ставить і вирішує соціально значущі завдання» [2, с. 9]. Саме через мистецьку освіту як інструмент реалізації освітньо-виховного процесу, молода особистість вчиться сприймати красу навколишнього світу, обирати правильні ціннісні орієнтири, тренує пам'ять та мислення, виховує в собі почуття обов'язку та відповідальності перед колективом акторів-аматорів, тренує ораторські здібності, поборює страх публічних виступів, тут створюються умови для творчої самореалізації особистості.

Опираючись на численні наукові праці та дослідження, ми вважаємо, що без вище зазначених якостей особистості, котрі вона нарощує в мистецькому осередку, людина не може бути професіоналом будь-якої сфери. Адже фахівець – це в першу чергу гуманна, духовна, високоморальна, патріотична особистість, з почуттям обов'язку, а вже потім і майстер у відповідній царині суспільної діяльності.

Отже, можна сказати, що цілісний, повноцінний розвиток особистості, формування її професійних якостей та соціально-важливих неможливий без творчого впливу мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зеер Е. Ф. Психология профессий: учебное пособие для студентов вузов. Москва: Академический проект; Фонд «Мир», 2005. 336 с.

2. Зязюн І. А. Неперервна освіта: концептуальні засади і сучасні технології. *Творча особистість у системі неперервної професійної освіти*: матер. Між-нар.наук.конф.16-17 травня 2000 р. / за ред. С. О. Сисоєвої і О. Г. Романовського. Харків : ХДПУ, 2000. 279 с.
3. Карпов А. В. Психология принятия управленческих решений / под ред. В. Д. Шарикова. Москва: Юристь, 1998. 440 с.
4. Коваль І. С. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Львів, 2017. 294 с.
5. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва: Знание, 1996. 312 с.

УДК 378.091.12:37.01:340(477.82)

Петро БОЙЧУК, м. Луцьк

НАУКОВА ТА ПРОФЕСІЙНА АКТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА В НОРМАТИВНО- ПРАВОВІЙ ПЛОЩИНІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ціла низка європейських та вітчизняних документів про освіту свідчить, що модернізаційні виклики у вищій освіті спрямовані не тільки на освітній процес, здобувачів вищої освіти, але й на науково-педагогічних працівників. Оскільки реалізацію нової європейсько-зорієнтованої парадигми розвитку вищої освіти неможливо здійснити на основі старої нормативно-правової бази, нагальною проблемою є розроблення професійного профілю науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти. Розв'язання зазначеної проблеми сприятиме насамперед узгодженню дескрипторів професійного рівня науково-педагогічного працівника із Національною рамкою кваліфікацій, визначенню відповідності посади і кваліфікаційних вимог, мотивуванню до професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що є доволі актуальним в умовах сьогодення.

Нині вихідними нормативно-правовими документами у яких відображено професійно-кваліфікаційні вимоги до науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні є: Закон України «Про вищу освіту», Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників, Методичні рекомендації щодо розроблення професійних стандартів за компетентнісним підходом, наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників

Наукове видання

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції

Літературне редагування, верстка – С. М. Вдович

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності